

L'entrevista

Jordi Peña Casanova *Neuròleg.*

Investiga com es forma i es destrueix la memòria humana, i exerceix a la unitat de neurologia de la conducta a l'Hospital del Mar, de Barcelona.

«És feliç qui equilibra objectius i realitat»

ÀNGELS
GALLARDO

—Vostè no està d'acord amb els que diuen que la consciència està per sobre del cervell, o que el cervell és l'instrument que fa servir la ment per manifestar-se.

—No. No hi ha cap prova científica que confirmi aquesta idea. Cap ni una. La ment es destrueix quan es destrueix el cervell. Hi pot haver cervell sense que hi hagi ment, però no hi ha ment si no hi ha cervell. La ment és el resultat del funcionament cerebral, fins i tot al ser creatiu, al tenir idees. Si decidíssim que la ment és una cosa indestructible no tindríem una base biològica on col·locar-la. Aquest és el gran drama de les religions que identifiquen la ment amb una ànima transcendent.

—¿Com es connecten la consciència —l'aspecte psíquic— i el cervell?

—Aquest és un dels temes més interessants no resolts per la ciència: el problema de la consciència. Hi ha molts grups treballant per entendre com funciona la consciència i la pròpia identitat de la persona. Com es produeix la continuïtat de les coses que viu cada ésser humà.

—¿La continuïtat?

—Allò que fa que sempre siguis d'una determinada manera i no d'una altra. És un punt clau en recerca. No sabem amb exactitud com es produeix el salt entre la base neurobiològica —el cervell físic— i la immaterial, el pensament, la continuïtat del que estem vivint: allò que

ens fa sentir concrets i diferents els uns dels altres.

—Lavors, ¿no se sap com es forma la consciència?

—No en coneixem els detalls fisiològics, però en sabem moltes coses. Sabem que existeixen molècules que s'organitzen i constitueixen cèl·lules que, al seu torn, formen les xarxes neuronals. El problema és saber com s'unifica tot això per aconseguir la unitat global, que seria el pensament que transmetem.

—¿L'ètica i la moral?

—Són parts fisiològiques del cervell, les que estan relacionades amb el tipus de decisions que pren una persona. La decisió, per exemple, de matar o no, depèn del lòbul frontal. Els principis ètics estan associats al lòbul temporal.

—¿En funció de què actuen de forma diferent dues persones?

—En funció de factors genètics i ambientals, i de la capacitat de decisió dels seus lòbuls frontals. Depèn del que han viscut i dels valors de la societat.

—¿Això és la pròpia identitat?

—La identitat són coneixements, vivències i emocions. L'experiència. Les emocions tenen un paper fonamental, són les que ràpidament cataloguen les coses com a bones o dolentes. Això és la personalitat: les grans tendències amb què cadascú respon davant les situacions.

—¿Per què, amb els mateixos coneixements, unes persones són feliços i d'altres no?

—Pels valors, que s'aprenen. És feliç qui sap equilibrar els objectius que

Les idees

La història de Jordi Peña Casanova (Barcelona, 1951) està marcada per la defensa apassionada de les seves idees. És neuròleg perquè quan estudiava Medicina, a la UAB, va tenir com a professor Lluís Barraquer Bordas (cosí dels oftalmòlegs), que li va descobrir el món dels lòbuls cerebrals i les emocions. Parla rus perquè quan era jove tot el que venia de Rússia tenia un valor afegit i ell va voler traduir el neuròleg Romanovix Lúria. Ara estudia a l'Institut Puskin de Barcelona.

es marca i la realitat. I això s'aprèn. Tu et fixes un objectiu, i tot el que facis per aconseguir-lo t'acostarà a la felicitat, sempre que aquest objectiu no te l'hagin creat des de l'exterior, perquè llavors serà fals. Si et convenen que la felicitat és tenir un cotxe determinat, com que això és fals, no seràs feliç.

—¿Depenem del que pensem?

—Som el que pensem?

—Bastant, sí, sí. Tant si pensem sobre nosaltres mateixos com si raonem

sobre qualsevol altra cosa. Si penses que una situació és dolenta, la vius com si fos dolenta.

—¿I quan es deixa de pensar perquè falla la memòria?

—Lavors el cervell va malament i pot arribar a perdre la ment. Però s'han de diferenciar els problemes de memòria de la falta d'atenció. Si alguna cosa no es fixa al sentir-la o al veure-la, difícilment es podrà recordar.

—Molta gent pensa que l'Alzheimer és una cosa moderna, que no existia fa 20 anys.

—Això no és cert. El que passa és que ara hi ha més persones grans. Coses que fa 30 anys es diagnosticaven com a arteriosclerosi cerebral, eren Alzheimer.

—¿Quins oblits són preocupants?

—Els que persisteixen i afecten la vida diària: si sempre has tingut un moble a casa i un dia preguntes què hi fa allà aquell moble... Aquestes pèrdues de memòria importants són percebudes pels altres, però no per qui les pateix.

—Inquietant.

—Doncs sí. Els problemes de memòria impliquen canvis en moltes altres coses de la vida: qui ha estat molt ordenat, comença a tenir la casa desordenada; la senyora que organitzava molt bé les maletes per anar-se'n de viatge, deixa de saber quina roba endur-se i com es fica a la maleta. O la que cuinava molt bé per a tota la família per Nadal, deixa de saber les proporcions de plats que ha fet durant anys. És aquella dona que telefona a la filla perquè li expliqui com es fan les mandonguilles que ella mateixa va idear. =

La entrevista

Jordi Peña Casanova Neurólogo.

Investiga cómo se forma y destruye la memoria humana, y ejerce en la unidad de neurología de la conducta en el Hospital del Mar, de Barcelona.

«Es feliz quien equilibra objetivos y realidad»

ÀNGELS
GALLARDO

—Usted no está de acuerdo con quienes dicen que la consciencia está por encima del cerebro, o que el cerebro es el instrumento que emplea la mente para manifestarse.

—No. No hay ninguna prueba científica que confirme esa idea. Ni una. La mente se destruye cuando se destruye el cerebro. Puede haber cerebro sin que haya mente, pero no hay mente si no hay cerebro. La mente es el resultado del funcionamiento cerebral, incluso al ser creativo, al tener ideas. Si decidiéramos que la mente es algo indestructible no tendríamos una base biológica donde colocarla. Ese es el gran drama de las religiones que identifican la mente con un alma trascendente.

—¿Cómo se conectan la consciencia —lo psíquico— y el cerebro?

—Ese es uno de los temas más interesantes no resueltos por la ciencia: el problema de la consciencia. Hay muchos grupos trabajando para entender cómo funciona la consciencia y la propia identidad de la persona. Cómo ocurre la continuidad de las cosas que vive cada ser humano.

—¿La continuidad?

—Lo que hace que siempre seas de una determinada manera y no de otra. Es un punto clave en investigación. No sabemos con exactitud cómo sucede el salto entre la base neurobiológica —el cerebro físico— y lo inmaterial, el pensamiento, la continuidad de lo que estamos vi-

viendo: eso que nos hace sentirnos concretos y diferentes unos de otros.

—Entonces, ¿no se sabe cómo se forma la consciencia?

—No conocemos los detalles fisiológicos, pero sabemos muchas cosas. Sabemos que existen moléculas que se organizan y constituyen células que, a su vez, forman las redes neuronales. El problema es saber cómo se unifica todo esto para alcanzar la unidad global, que sería el pensamiento que transmitimos.

—¿Y la ética y la moral?

—Son partes fisiológicas del cerebro, las que están relacionadas con el tipo de decisiones que toma una persona. La decisión de, por ejemplo, matar o no, depende del lóbulo frontal. Los principios éticos están asociados al lóbulo temporal.

—¿En función de qué actúan de forma distinta dos personas?

—En función de factores genéticos y ambientales, y de la capacidad de decisión de sus lóbulos frontales. Depende de lo que han vivido y de los valores de la sociedad.

—¿Eso es la propia identidad?

—La identidad son conocimientos, vivencias y emociones. La experiencia. Las emociones tienen un papel fundamental, son las que rápidamente catalogan las cosas como buenas o malas. Eso es la personalidad: las grandes tendencias con que cada cual responde ante las situaciones.

—¿Por qué, con los mismos conocimientos, unas personas son felices y otras no?

—Por los valores, que se aprenden. Es feliz quien sabe equilibrar los objeti-

Las ideas

La historia de Jordi Peña Casanova (Barcelona, 1951) está marcada por la defensa apasionada de sus ideas. Es neurólogo porque cuando estudiaba Medicina, en la UAB, tuvo como profesor a Lluís Barraquer Bordas (primo de los oftalmólogos), que le descubrió el mundo de los lóbulos cerebrales y las emociones. Habla ruso porque cuando era joven todo lo que venía de Rusia tenía un valor añadido y él quiso traducir al neurólogo Romanovich Luria. Ahora estudia en el Instituto Pushkin de Barcelona.

vos que se marca y la realidad. Y eso se aprende. Tú te fijas un objetivo, y todo lo que hagas para alcanzarlo te acercará a la felicidad, siempre que ese objetivo no te lo hayan creado desde el exterior, porque entonces será falso. Si te convencen de que la felicidad es tener tal coche, como eso es falso, no serás feliz.

—¿Dependemos de lo que pensamos? ¿Somos lo que pensamos?

—Bastante, sí, sí. Tanto si pensamos sobre nosotros mismos como si razo-

namos sobre cualquier otra cosa. Si piensas que una situación es mala, la vives como si fuera mala.

—¿Y cuando se deja de pensar porque falla la memoria?

—Entonces el cerebro va mal y puede llegar a perder la mente. Pero hay que diferenciar los fallos de memoria de la falta de atención. Si algo no se fija al oírlo o al verlo, difícilmente se podrá recordar.

—Mucha gente piensa que el alzhéimer es una cosa moderna, que no existía hace 20 años.

—Eso no es cierto. Lo que ocurre es que ahora hay más personas ancianas. Cosas que hace 30 años se diagnosticaban como arteriosclerosis cerebral, eran alzhéimer.

—¿Qué olvidos son preocupantes?

—Los que persisten y afectan a la vida diaria: si siempre has tenido un mueble en casa y un día preguntas qué hace allí ese mueble... Esas pérdidas de memoria importantes son percibidas por los demás, pero no por quien las sufre.

—Inquietante.

—Pues sí. Los problemas de memoria implican cambios en muchas otras cosas de la vida: quien ha sido muy ordenado, empieza a tener la casa desordenada; la señora que organizaba muy bien las maletas para irse de viaje, deja de saber qué ropa se lleva y cómo se coloca en la maleta. O la que cocinaba de maravilla para toda la familia en Navidad, deja de saber las proporciones de platos que ha hecho durante años. Es esa mujer que telefonea a su hija para que le explique cómo se hacen las albóndigas que ella misma ideó. =